

Jaakko Nuutila

MTK ry
PL 510
00101 Helsinki

1/6

Laatuketjun hanke 2008 nro 5676

Kummitilatoiminta päiväkodeille ja peruskouluille

LOPPURAPORTTI

1. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli luoda pysyvää kummimaatilajärjestelmää Suomen peruskoulujen maatalouteen, elintarviketuotantoon, kestävään kehitykseen, yrittäjyyteen ja työelämään liittyvien asioiden opetuksen tueksi. Tarkoituksena oli parantaa sosiaalista yhteyttä oppilaiden ja ruoantuottajien välillä. Vuoden 2008 hankkeen kohderyhmänä olivat peruskoulujen 5. sekä 9.luokkalaiset Uudenmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan sekä Etelä-Karjan MTK liittojen alueilla.

2. Hankkeen osapuolet ja yhteistyö

Hankkeen toteutti Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry (jatkossa MTK) yhdessä neljän tuottajaliiton; MTK-Etelä-Karjalan, MTK-Pohjois-Karjalan, MTK-Pohjois-Pohjanmaan ja MTK-Uudenmaan kanssa. Hankkeen operatiivinen vastuu oli hankeryhmällä ja sen sisällöllinen vastuu oli ohjausryhmällä. Kokonaisuudessaan hankkeen toteutumisesta vastasi MTK Keskusliitto.

MTK Keskusliitto

- vastasi materiaalin suunnittelusta ja toteutuksesta yhteistyössä mainostoimiston kanssa. Hankeryhmä oli mukana materiaalin suunnittelussa.
- oli yhteydessä kaupan toimijoihin ja Valioon.
- toimitti materiaalin kouluille (ennakko- ja jälkitehtävät) ja liitoille (tuottajakummien materiaali)
- infotilaisuudet liitoissa
- yhteistyö Valion kanssa, Play-maitokaakaojuomien tilaus kouluille
- koulu- ja tilavierailujen koordinointi
- tiedotus hankkeesta ja tilavierailuista valtakunnan tasolla
- nettisivut

Tuottajaliitot

- yhteydet kouluihin ja tiloihin
- koulu- ja tilavierailujen aikataulujen sopiminen
- infotilaisuuksien käytännön järjestelyt
- tiedotus hankkeesta ja tilavierailuista paikallisille lehdille
- tuottajakummien ja kummimaatilojen löytäminen ja yhteydenpito näihin

Hankkeen ohjausryhmä

- Jaakko Nuutila, ruokakulttuuriasiamies, MTK, hankkeen vastuullinen johtaja
- Anna Perttu, assistentti, MTK (9-10.2008)
- Kaija Stormbom, tiedottaja, MTK (9.2008 saakka, sen jälkeen Johanna Vornila)
- Jaakko Holsti, toiminnanjohtaja, MTK Uusimaa
- Maija Kakriainen, järjestöagronomi, MTK Pohjois-Karjala
- Pertti Ramula, järjestöagronomi, MTK Etelä-Karjala
- Matti Tyhtilä, kenttäpäällikkö, MTK Pohjois-Pohjanmaa

Hankkeen ohjausryhmä

- Anni-Mari Syväniemi, toiminnanjohtaja, Suomen kotitalousopettajien liitto, ohjausryhmän puheenjohtaja
- Jaakko Nuutila, ruokakulttuuriasiamies, MTK, ohjausryhmän sihteeri
- Seija Ahonen, ylitarkastaja, Maa- ja metsätalousministeriö
- Tarja Haaranen, ylitarkastaja, Ympäristöministeriö
- Maija Hatakka, johtaja, Evira
- Mirja Hellstedt, koulutus- ja kehityspäällikkö, Finfood - Suomen ruokatieto
- Marjaana Manninen, opetusneuvos, Opetushallitus
- Kirsi Salo, Vihdin 4H-Yhdistys
- Johanna Tanhuanpää, projektipäällikkö, Agropolis Oy
- Kaarlo Vihinen, erityisasiantuntija, Opetusalan ammattijärjestö

Yhteistyötä tehtiin myös Valion ja Metsänhoitoyhdistysten (MHY) kanssa. Valio tarjosi oppilaille Play-maitokaakaajuomat maatilavierailun yhteydessä. Osalla tilavierailuista paikallisen MHY:n toimihenkilö oli mukana kertomassa metsätaloudesta.

Kauppan (Päivittäistavarakauppa ry:n viestintäryhmä ja vähittäistavarakaupparyhmä) edustajiin oltiin yhteydessä ja heitä pyydettiin mukaan yhteistyöhön. He eivät kuitenkaan lähteneet yhteistyöhön.

3. Hankkeen vaiheet lyhyesti

Hankkeen toimintaa pilotoitiin vuoden 2008 aikana neljän MTK:n tuottajaliiton alueella: Etelä-Karjalassa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Uudellamaalla. Jokaisella alueella kokeilu suoritettiin 5-luokkien ja 9-luokkien kanssa. Ennen tilavierailua tilan tai MTK:n edustaja kävi pitämässä koulussa ennakkoluennon. Oppilaat tekivät ennakkotehtävät ennen luentoa ja jälkitehtävät tilavierailun jälkeen. Tehtävien avulla mitattiin oppilaiden tietoja ennen ja jälkeen tilavierailun.

Etelä-Karjala:

- Hankkeessa mukana kaksi tilaa; maitotila ja kasvinviljely-/metsätila
- kolme koulua ja yhteensä viisi luokkaa
- kolme 5. luokkaa, jotka vierailivat maitotilalla
- kaksi 9. luokkaa, jotka vierailivat kasvinviljely-/metsätilalla
- oppilaita mukana yhteensä 109, joista 5. luokkalaisia 71 ja 9. luokkalaisia 38
- vierailuja toteutettiin yhteensä 4 kpl (molemmat 9. luokat vierailivat samaan aikaan tilalla)
- tilavierailut toteutettiin 22.9.-1.10.2008 välisenä aikana

Pohjois-Karjala:

- Hankkeessa mukana neljä tilaa; joista kaksi maitotilaa ja kaksi vilja- ja metsätilaa
- viisi koulua, yksi luokka/koulu
- kolme 5. luokkaa, jotka vierailivat maitotilalla
- kaksi 9. luokkaa, jotka vierailivat vilja- ja metsätilalla
- oppilaita mukana yhteensä 163, joista 5. luokkalaisia 80 ja 9. luokkalaisia 83
- vierailuja toteutettiin yht. 4 kpl (kaksi 5. luokkaa vieraili samaan aikaan tilalla)
- tilavierailut toteutettiin 15.9.-22.10. välisenä aikana

Pohjois-Pohjanmaa

- hankkeessa mukana neljä tilaa; joista kaikki maitotiloja, joilla myös metsää
- kuusi koulua ja yhteensä 6 luokkaa
- neljä 5. luokkaa ja kaksi 9. luokkaa
- oppilaita mukana yhteensä 165, joista 5. luokkalaisia 117 ja 9. luokkalaisia 48
- vierailuja toteutettiin yht. 6 kpl
- tilavierailut toteutettiin joulukuussa 2008

Uusimaa

- hankkeessa mukana kaksi tilaa, joista molemmat maitotiloja, joilla myös metsää
- kaksi koulua ja yhteensä neljä luokkaa
- kaksi 5. luokkaa ja kaksi 9. luokkaa
- oppilaita mukana yhteensä 89, joista 5. luokkalaisia 44 ja 9. luokkalaisia 45
- vierailuja toteutettiin kaksi (5. luokat yhdessä tilavierailulla ja 9. luokat yhdessä tilavierailulla)
- tilavierailut toteutettiin 22.-23.9.2008

Yhteensä

- hankkeessa mukana 12 tilaa
- 16 koulua ja 20 luokkaa
- 5. luokkia mukana 12
- 9. luokkia mukana 8
- oppilaita yhteensä 426, joista 5. luokkalaisia 212 ja 9. luokkalaisia 214

- tilavierailuja toteutettiin yhteensä 15 kpl

Vuonna 2008 tuotettiin tarvittava materiaali oppilaille (passit 5. ja 9. luokkalaisille, ennakko- ja jälkitehtävät) ja tuottajakummeille (esittelymateriaali koulukäyntiä varten; maidon reitti, leivän reitti, lihan reitti sekä julisteet).

4. Tulokset ja niiden arviointi

MTT:n tutkija Pia Smeds teki tilavierailuun osallistuneille oppilaille kyselyn (liitteenä). Lomake annettiin heille sekä ennen että jälkeen tilavierailun. Lomakkeella haluttiin selvittää keskeisten alkutuotantoon liittyvien käsitteiden ymmärtämistä ja suhtautumista maataloihin sekä näiden asioiden muuttumista tilavierailun vuoksi.

Raportoinnin kohteena ovat seitsemän 5. luokkaa (yhteensä 123 oppilasta) ja kahdeksan 9. luokkaa (yhteensä 90 oppilasta) joiden oppilaat ovat osallistuneet MTK:n järjestämiin tilavierailuihin syksyn 2008 aikana.

Käsitteellinen muutos maatalousaiheisten käsitteiden rikastumisena ja selkeytymisenä on huomattava. Käsitteitä kuvasi ennen vierailua tiedon puuttuminen tai vaillinainen tieto, joten kyse oli lähinnä tiedon rikastumisesta maatilavierailun aikana. Ennen tilavierailua kysyttiin oppilaiden mielipidettä maatilavierailusta. Lähes 70 % (69,9 %) oppilaista oli sitä mieltä että se olisi kivaa, eniten odotettiin eläinten näkemistä. Maatilavierailun jälkeen oppilaiden asenteet uutta vierailua kohtaan oli nousut ja lähes 80 % (78,9 %) olivat innostuneita uudesta vierailusta. Maaseudun rauhaa ja itse maatalaan tutustumista odotettiin myös. Ennakkoluuloina tilavierailua kohtaan oppilaat mainitsivat että maatilalla olisi luultavasti tylsää, että he eivät pitäneet eläimistä tai että maatala oli nähty ja koettu ennestään.

Ruokaketjun eri osien opettaminen oli hankkeen yksi tavoite. Pääpaino oli kuitenkin alkutuotannossa. Hankkeen avulla pyrittiin parantamaan lasten ja nuorten tietoa elintarvikkeiden alkuperästä ja alkutuotannosta, mikä edesauttaa koko ketjun toiminnan ymmärtämistä sekä lisää ruuan ja elintarvikeketjun arvostusta sekä luottamusta kotimaiseen ruokaketjun laatutyöhön. Vierailuilla käyneiden nuorten tieto maatalojen toimintaan ruoantuottajana sekä yleinen suhtautuminen maataloja kohtaan parani vierailujen aikana.

Haastavinta hankkeessa oli sen koordinointi eli yhteydenpito koulujen, alueellisten liittojen ja tuottajien välillä. Vierailujen ajankohta vaihteli maanosan mukaan, sillä sadonkorjuu ajoittuu maassamme eri aikaan sen eri osissa. Vaikka tuottajat suhtautuivat hankkeeseen positiivisesti ja ymmärsivät sen merkityksen, oli kummitilojen löytäminen vaikeaa etenkin Etelä-Suomessa, missä hankkeelle olisi kaikkein eniten tarvetta. Alakoululaiset motivoituivat yläkouluikäisiä paremmin maatilalla käyntiin. Jatkossa tulee entistä paremmin osata ottaa huomioon eri oppiaineiden liittyminen vierailun aihepiiriin sekä sitouttaa näiden aineiden opettajat mukaan niin vierailun suunnitteluun kuin sen toteuttamiseenkin.

5. Jatkotoimet

Palautteen perusteella oppilaat, opettajat ja tuottajat olivat pääosin erittäin tyytyväisiä hankkeeseen. Oppilaat kokivat maatilavierailut mielenkiintoisina, opettajat ja tuottajat pitivät tärkeänä, että lapset ja nuoret pääsevät tutustumaan ja oppimaan maatilalle. Myös käytännön järjestelyihin oltiin tyytyväisiä. Palautteen perusteella hankkeelle on kysyntää jatkossakin. Jatkossa hanketta tullaan kehittämään sekä oppilaitoksista saadun palautteen, että ohjausryhmän antamien palautteiden avulla. Vuonna 2009 hanke laajenee koskemaan kaikkia MTK liittoja, joita on 16. Tavoitteena on luoda valmius kummimaatiloimintaan koko maassa. Hanketta ei suunnata määrätyille luokille vaan se on avoin kaikenikäisille peruskoululaisille. Olemassa oleva materiaali tullaan yhdistämään niin, että eri tuotantoalojen ruokaketjut, elämä maataloilla, maatalouden työpaikat ja kestäväkehitys tullaan yhdistämään. Materiaaliin lisätään myös eläinten hyvinvoinnista sekä ruokaketjun laatutyöstä kertovat osuudet. Hankkeen päättyessä tullaan esittämään suunnitelma miten toiminnan saisi laajennettua kattamaan maan peruskoulut pysyvemmän rahoituksen avulla.

6. Loppuraportin tiivistelmä

Vuonna 2008 toteutettiin Maa- ja metsätalousministeriön Laatuketjun sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n rahoittamana kummimaatilahanke. Hankkeen tavoitteena oli parantaa sosiaalista yhteyttä nuorten ja ruoan tuottajien välillä, esitellä maatilojen toimintaa sekä kertoa ruokaketjun eri vaiheista mahdollisimman käytännönläheisesti maataloilla. Tavoitteena oli myös kokeilla mallia, jotta sitä voitaisiin ottaa tulevaisuudessa myös laajemmin käyttöön.

Hanke toteutettiin yhteensä neljän MTK liiton alueella Uudellamaalla, Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa sekä Etelä-Karjalassa. Tilavierailuihin osallistui yhteensä 426 oppilasta yhteensä 16 koulusta. Tiloja oli mukana 12. Ennen vierailua kävi joko vierailukohteen tuottaja tai MTK:n toimihenkilö pitämässä oppitunnin oppilaille. Toiminta suunnattiin 5.- luokkalaisiin, joille keskityttiin kertomaan ruoan reitistä pellolta pöytään ja 9.- luokkalaisiin, joille kerrottiin maaseudun tarjoamista työpaikoista, maatilojen toiminnasta ja kestävästä kehityksestä. 9.- luokkalaisille kerrottiin myös suomalaisen maatalouteen liittyvästä metsätaloudesta. Tunnilla selvitettiin perusasiat suomalaisesta maataloudesta, siihen liittyvistä työpaikoista, metsätaloudesta sekä kestävästä kehityksestä. Ruokaketju havainnollistettiin lihan, maidon ja viljan ketjun avulla. Oppilaat valmistettiin lähestyvään vierailuun ja heille annettiin lisää materiaalia käsitellyistä asioista. Tilavierailulla tuottaja pystyi hyvin havainnollistamaan oppitunnilla läpikäytyt asiat.

Hanke toteutettiin yhteistyössä neljän MTK-liiton sekä Valion kanssa. Hankkeen hankeryhmässä oli edustajat näistä neljästä liitosta sekä keskusliiton edustajat. Hankkeen vastuullisena johtajana toimi MTK:n ruokakulttuuriasiamies Jaakko Nuutila. Hankkeen ohjausryhmässä oli edustajat Opetushallituksesta, Maa- ja metsätalousministeriöstä, Evirasta, Vihdin 4H-yhdistyksestä, Finfoodista, Agropoliksesta, Ympäristöministeriöstä, Opetusalan ammattijärjestöstä ja Suomen kotitalousopettajien liitosta.

Hankkeen onnistumista tutkittiin ennen ja jälkeen tilavierailujen tehtyjen kyselyiden avulla. Tutkija Pia Smeds analysoi vastaukset ja pystyi toteamaan että tilavierailujen aikana tapahtui parannusta maatalon toimintaan liittyvien käsitteiden ymmärtämisessä sekä suhtautumisessa maataloilla vierailuun.

Hanketta tullaan jatkamaan vuonna 2009, jolloin se laajenee koskemaan kaikkia 16 MTK liittoa. Tarkoituksena on luoda valmiudet koko maahan laajennettavaan järjestelmään sekä osoittaa hankkeen avulla maataloilla oppimisen merkitys.

LIITTEET

1. Pia Smedsin tutkimuksen raportti
2. Raportti Uudenmaan MTK:n vierailuista
3. Artikkelit 4 kpl
4. Ohjausryhmän pöytäkirjat 3 kpl
5. Tuloslaskelma Kummimaatilahanke
6. Tuloslaskelma kp 1621 MTK
7. Pääkirja kp 1621 MTK
8. Tositteiden selitykset
9. Työpäiväkirjat 3 kpl
10. Tositteet yhteensä 66sivua